

DATINA

ANUL VI.

Nr. 7-8

Înto margine de ast

DATA

ARTISTICĂ — LITERARĂ — SOCIALĂ

Director: M. Gușiță

An. VI. Nr. 7—8.

Septembrie 1928.
Octombrie

SUMĂRUL:

Cultură și Vocație	C. Rădulescu-Motru
Plopului din poartă — versuri	Gherghinescu-Vania
Gânduri despre lume și viață la Vasile Pârvan	Al. Dima
Noapte — versuri	D. V. Studolna
În goană pe drumuri bănășene	D. Sandu
Incrustări în umbră } versuri	Gherghinescu-Vania
Fior de toamnă }	G. Boldea
Frânturi de gând: Cluj / Central University Library Cluj	
Semicentenaru Dobrogei Invățători pentru Banat }	I. Dongorozzi
Teatru pentru muncitori Casă de pensii pt. actori }	Andrei Pavel
Teatru în închisoare Educație sau geniu }	
Nedumeriri — versuri	Eug. Const.
Bunul Cămarad } versuri	Fr. Uhland
Autumnală }	V. Tompeanu
Schițe—Desenuri }	G. Simionescu
	C. Nicolau

Mișcarea culturală:

Insemnări;

Spiritualitate și manifestul Crinului Alb.
La Centenarul lui Tolstoi
L'Europa Orientale

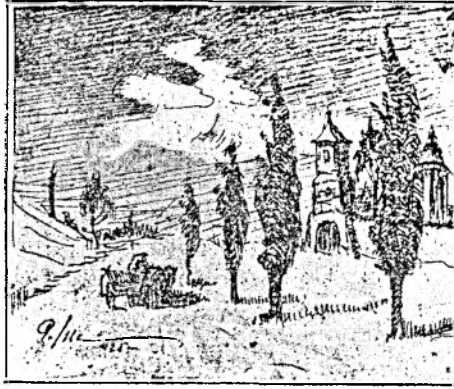
Orice reproducere este oprită

ABONAMENTE:

Lei 200 . . . pe an.

Instituții și autorități: Lei 300

Lei 30.

CULTURĂ ȘI VOCAȚIE

de C. Răduiescu-Motru.

Este un adevăr de mult cunoscut biologilor de astăzi că într'un organism animal nu toate elementele sunt de o egală valoare pentru perpetuarea speciei organismului. Sunt elemente fenotipuri și elemente genotipuri. Cele dintâi sunt legate de individualitatea organismului căreia îi și servesc. Ele d'spar odată cu individualitatea. Elementele din a doua categorie sunt legate de perpetuitatea speciei. Ele asigură viața indefinită a acesteia. Din cauza acestei deosebiri de funcțiune, avem și o deosebire de constituție între cele două categorii de elemente. Fenotipurile au o constituție labilă. Ele se transformă după cele mai mici schimbări ale mediului pentru a servi la adaptarea individualității. Fenotipurile reprezintă oarecum partea de oportunitate în organismul animalului. Elementele genotipuri au o constituție relativ fixă. Și pe ele le atinge înrăurirea mediului, dar după alte legi. Legate de viața speciei, ele se transformă după perioade lungi, și atunci după caracterele permanente ale mediului, fără să țină seama de oportunitatea momentului. Fenotipurile sunt oarecum la suprafață, pe când genotipurile sunt la adâncul vieții. Funcțiunea unora și funcțiunea altora sunt cu totul deosebite; dar tocmai fiindcă sunt deosebite, împreunate ele asigură viața organismului animal.

Această deosebire există și între elementele organismului social. Numai că aci elementele formând ele însele individualități cu forme de sine stătătoare, indivizii; iar organismul total formând, peste in-

divizi, o unitate sufletească superioară, care se numește cultură, deosebirea de mai sus suferă în exprimarea ei o mică modificare. Înțelesul însă rămâne același. Elementele organismului social sunt și ele de două categorii. Unele, acelea care ar corespunde fenotipurilor, au o activitate care folosește numai indivizilor, pe când altele, acelea care ar corespunde genotipurilor, au o activitate care folosește culturii. Unele au funcțiunea de a utiliza ori și ce împrejurare pentru a spori bogăția vieții vremelnice a indivizilor, altele au funcțiunea de a asigura totalității sociale trăinicia în viitor. Unele sunt fenomene sclipitoare, dar momentane, altele sunt generatoare de bunuri, ce se incorporează avutului social și rămân eterne. Aceasta este o vechie și cunoscută deosebire, la care se face adese ori aluziune în principiile științelor sociale, dar care n'a fost niciodată prezentată în mod strict științific. Sociologia ne dă prea puține cunoștințe despre ea. Aflăm despre ea ceva mai mult la filosofi și la istorici care se ocupă cu studiul comparativ al culturilor. Aceștia căutând să diferențieze culturile de importanță istorică de culturile de împrumut, așa numitele civilizații, au ajuns indirect să stabilească ce este adânc și ce este superficial în unitatea sufletească a unui popor; ce caractere au funcțiunile pe care se susține cultura, și ce caractere au funcțiunile ce servesc numai pentru bunul trai al indivizilor societății. Concluzia generală a acestor cercetători este că, în unitatea sufletească a unui popor și deci strâns legate de cultura acestuia, primordiale sunt deprinderile care aduc diferențierile, adică originalitatea. Originalitatea, nu în înțelesul unei impestriări fantastice sau a unei deprinderi de a alerga după ce n'a mai fost, ci originalitatea în înțelesul de desvăluire a fondului propriu sufletesc care constituie unitatea poporului. Aceleași mâini pare omenirea să aibă peste tot pământul, cu toate acestea deprinderile la muncă sunt deosebite de la popor la popor. Fiecare popor își are ritmul său de muncă după mișcările diferențiate ale mâinii. Pentru unul mâna este un instrument cu mișcări brusce și desarticulate; pentru altul ea este un instrument de precizie și cu articulații complexe; fiecare își are munca sa originală, fiindcă își are mâna din moși strămoși predispusă pentru anumite mișcări. Și tot astfel este cu simțurile și inteligența. Munca intelectuală ca și munca manuală pot fi imitate, bine înțeles; dar adevărat productive, una ca și cealaltă, sunt numai atunci când ele prelungesc în mod natural dispozițiile înăscute ale sufletului unui popor. Și cu aceasta ajungem la o întrebare deli-ată. Ce sunt oare dispozițiile acestea înăscute? Sunt ele un fel de enigmă a Creatorului, un fel de har pogorit din ceruri, fără cauză și fără determinism? Cătuși de puțin. Dispozițiile înăscute sunt o continuare a vieții mediului cosmic.

Simțurile omului sunt formate după excitațiile lor externe, iar excitațiile externe sunt în raport cu proprietățile pe care le oferă mediul. Din acest mediu vin în mod direct elementele din care se constituie chimismul intern al corpului omenesc, adică baia în care se scaldă întregul sistem nervos, și din care acesta primește tonalitatea afectivă, resortul principal al vieții sufletești. După gradul și schimbările de temperatură, după gradul și schimbările de presiune atmosferică, după compoziția și varietatea solului, după gradul de lumină și întuneric, etc., cresc și se înmulțesc vegetalele, cresc și se înmulțesc animalele. Omul nu face o excepție în această privință. Existența lui, atât fizică cât și psihică, este strict condiționată de mediul în care trăiește. Produsele lui sufletești se diferențiază după caracterele pe care le prezintă mediul. El continuă, prin desfășurarea dispozițiilor sale, dinamismul început de natură cu fenomenele de fisico-chimie; dinamismul continuat apoi prin fenomene de biochimie, și ajuns până la fenomenele de psihosociologie, a căror părtaș pare să fie exclusiv omul. Bine înțeles, nu poate fi vorba, să vedem acest dinamism cu ochii, ca pe un curent de apă, ce trece dintr'un basin în altul; este vorba de o înlanțuire de fapte, care se raportă la același sistem științific de condiționare; adică este vorba de înțelegerea abstractă pe care o dobândim prin unificarea faptelor naturii în conceptul de energie. Toate diferențierile, cari constituie dispozițiile înăscute ale unui popor sunt condiționate de diferențierile energiei mediului în care poporul trăiește. Nu există particularitate în fauna sau flora unui pământ, care să nu se traducă și în psihicul omului, care viețuiește cu ele la un loc. În conștiința omului însă această dependență de pământ nu se arată; din potrivă: conștiința omului protestează contra ei. Dar aceasta își are explicarea sa. Conștiința omului, înainte de a fi un organ de cunoaștere obiectivă, este un organ de adaptare, și ca atare un instrument de utilitate individuală. Utilitatea este uneori în conflict cu obiectivitatea. Ea poate chiar să impună o totală răsturnare a adevărului. Așa în cazul de față. A se ști în dependență de pământ, pe câtă vreme pământul este un necunoscut, este pentru om mai puțin util de cât a se crede ridicat peste pământ, ca o părticică din Divinitate. Când pământul este cunoscut, atunci situația se schimbă. Dependența de un lucru cunoscut este suportabilă. De aceea, cu cât conștiința omului este mai imprietenită cu știința despre pământ, cu atât și protestarea ei contra dependenței cedează.

Cu această complectare despre dependența dispozițiilor sufletești de mediu, avem adevăratul înțeles al originalității pe care trebuie să o aibă o cultură. *O cultură este cu atât mai originală cu*

cât răsfrânge în ea mai expresiv fondul propriu al poporului care a produs-o. Și fondul propriu al poporului este cu atât mai expresiv răsfrânt cu cât dependența lui de caracterele permanente ale energiei mediului lui regional este mai credincios păstrată. Popoarele cu o cultură originală găsesc în cultură o creștere spirituală a rădăcinilor lor pământești. De aceea asemenea popoare prezintă unitatea lor sufletească, ca turnată dintr'o bucată. Culturile de împrumut sunt în schimb apanagiul popoarelor cu domiciliul anonim. În ele dependența de mediu este ruptă sau întâmplătoare. În mijlocul popoarelor cu asemenea culturi de împrumut indivizii în parte se pot simți bine, chiar mai bine de cât indivizii din mijlocul popoarelor cu cultură originală, dar ceea ce lipsește acestor indivizi fără cultură originală este cinstirea posterității. Ei pier din memoria lumii, ca o pulbere împrăștiată în toate vânturile, fără a lăsa în urma lor opere durabile. Căci operele omenești durabile sunt numai cele care continuă viața isvorită din adâncul mediului regional.

Ce legătură este între aceste considerațiuni și problema vocației? O legătură foarte strânsă. Faptul vocației își are rațiunea de a fi în existența culturii. Deasupra oportunității de moment pe care indivizii unei societăți o urmăresc, avem interesele permanente ale societății, care trebuie să-și găsească și pe realizatorii lor, tot între indivizii acestei societăți. Nu este nevoie totuș de o grupă separată de indivizi. Aceiași indivizi pot avea ambele funcții: o funcție de oportunitate personală și o funcție de conservare colectivă. Inzestrați cu aceasta de a doua funcție, indivizii devin realizatorii intereselor permanente, interese cari se cristalizează în cultură. Ce pune în mișcare, într'un individ, funcția de oportunitate, este ușor de înțeles. Utilitatea personală este nelipsită din ori și ce conștiință individuală. Ce pune însă în mișcare funcția de conservare colectivă, aceasta este mai greu de înțeles. În conștiința individului această funcție este adeseori întunecată complect. Și cu toate acestea ea trebuie să se realizeze. Dacă în conștiința actuală a individului nu-și găsește tot sprijinul, ea trebuie să-și găsească o altă cale. Și această cale este aceea a vocației, adică a mecanismului inconștient determinat de cauze mai adânci de cum sunt faptele de conștiință individuală. *Vocația este determinată de motivele inconștientului colectiv, pe când oportunitatea este determinată de motivele conștiinței individuale.* Aceasta din urmă are o actualitate sclipitoare, dar restrânsă, pe când inconștientul este mai întunecat, dar enorm de adânc și vast. *Omul de vocație urmează unui implus intens, dar lipsit de o justificare limpede, pe când oportunistul are pentru ori și ce motiv de activitate o justificare bogată.* Impulsul căruia urmează omul de vo-

DATINA

cație este adeseori pentru conștiința oportunistului de neînțeles. Ele s'ar traduce oarecum prin sentimentul de responsabilitate față de viitorime, un sentiment pe care cei mai mulți dintre indivizii societății nu-l au niciodată în viața lor, așa că n'au nici posibilitatea să-l înțeleagă.

Din deosebirea aceasta de funcțiune, se explică toate caracterele omului de vocație. Desinteresarea lui este unită cu tenacitatea; originalitatea, cu stilul cerut de mediu; conștiinciozitatea, cu sentimentul răspunderii față de viitorime. Omul de vocație este profesionistul înăscut, adică omul care își găsește în profesiune, nu atât interesul său material, cât o întregire sufletească impusă lui de natură. Prin această întregire impusă, natura își urmărește rolul său de izvor al culturii omenești. Omul de vocație este instrumentul care ridică energia unui popor de la nivelul rădăcinilor cosmice la nivelul culturii spirituale. Natura întrebuințează pe oamenii de vocație pentru a asigura cristalizarea unei culturi, înlocuind cum întrebuințează germenii pentru a asigura continuitatea formelor vieții animale. Fericite popoarele care au destule vocații în mijlocul lor. Ele au asigurată o cultură originală.

C. R. M.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Plopului din poartă.

Sorbind azur — pe vârf de crengi ridică
Involburări de răzvrătit avânt,
Bătăi de aripi spânzurate 'n vânt,
Cu tremurări de mii de inimi mici...

Ca niște gene — frunzele — în soare,
Topind argint se scutură, se zbat;
Nădejdi și patimi trunchiul ji-l străbat
Și plâng în frunzele tremurătoare.

Pornit spre cer și ferecat de glie
Ești chinuit de-un blestemat fior...
Frunzișul tău îl port în mine: sbor,
Sub străluciri de soare în chindie.

Gharghinescu-Vania

Gânduri despre lume și viață la Vasile Pârvan.

Conceptia despre istorie a lui V. Pârvan e în genere cunoscută. Refuzând violent punctul de vedere pragmatic sau empirist al unor istorici, cari se siliau în zadar să caute lanțul causal al faptelor pentru ca să extragă apoi legi cu generală aplicabilitate în genul uman, savantul nostru a construit o concepție istorică după care faptul omenesc nu e decât un fapt al unui ritm universal întinzându-se dealungul întregii deveniri a spiritului considerat ca singurul obiect al istoriei.

Prin această splendidă perspectivă în finiturile nesfârșite ale Timpului, Pârvan reușea să domine faptul istoric, să-l desfacă de crusta »formei« și să-i prindă »conținutul« spiritual. Istoricul își punca în felul acesta grave întrebări de critica și teoria cunoștinței istorice, în care se dovedia a fi un relativist ca mulți dintre contemporani.

Cu o astfel de formație spirituală mereu înclinată către general și abstract, Pârvan nu putea fi indiferent marilor probleme filosofice cari preocupă din veac umanitatea. Dimpotrivă chiar. Istoricul nu pierde nici-un prilej ca să gândească asupra întrebărilor despre lume și viață. Primul eseu din »Memoriale« — de pildă — poartă chiar titlul semnificativ de: »Gânduri despre lume și viață la Greco-Romani din Pontul stâng«. Il imprumutăm cu intenția de a aduna aci câteva din concepțiile autoru-

lui „Geticei“ asupra Cosmosului și vieții omenești, întotdeauna privite de el în strictă interdependență.

Cel dintâiu gând a lui Pârvan, care trebuiește reținut, e acel al unității desăvârșite a tuturor manifestărilor cosmice, organice sau ari organice. Există un element unic al întregii firi — cu sau fără viață — *Energia* realizându-se variat după iuțcala, intensitatea și oridulășia vibrațiilor ei în căldură, lumină, sunet, magnetism sau chiar spirit. *Un tipic monism energetic* ce trebuiește pus în legătură cu ultimile cercetări ale științei moderne și cu sistematizarea rezultatelor ei de către chimistul german *W. Ostwald*, depășite apoi în doctrina personalismului energetic al d-lui *C. Rădulescu-Motru*.

Acestei energii unice îi corespunde, firesc, o lege unică domnind cu aceeași putere asupra Cosmosului ca și a vieții omenești. E legea veșnicei mișcări, a *Devenirii*, pe care o concepem datorită unei creațiuni subiective omenești numită de Pârvan *Ritm* și echivalentă cu spațiul și timpul cu cari după teoria Kantiană — turnăm în forme materia oarbă. Fără existență în sine deci, ca entitate obiectivă, Ritmul e « o creație a rațiunii mele ordonatoare » văzut pe « cale de iluminare transcendentă »¹⁾ și guvernând Devenirea cosmică sau umană.

În această teorie a universalei Devenirii, Pârvan călcând peste toate ispitele spiritelor sistematice ce avuseseră iluzia găsirii unei legi progresite a cosmosului sau umanității (ideologie progresistă a secolului al XVIII-lea și al XIX-lea, Aug. Comte, Hegel, Marx, Spencer), a înțeles imensa neregularitate a mișcării universale și a vorbit despre capriciul Ritmului când agitat, când lent, când în suis, când în coboriș. Este aci mai mult o viziune, una din acele străfulgerări în tainele realității ce se chiamă intuiții și cari formează baza mistică a marilor creații științifice, literare sau filosofice.

În concepție generală deci, V. Pârvan a împărtășit ideea unui *dinamism energetic* ritmând variat diversele structuri ale materiei.

La prima vedere, locul omului în acest Cosmos al Energiei universale e cu totul infim.

*„Origina noastră cosmică și supunerea noastră continuă la legile existenței cosmice, fac din nou simple expresii terestre ale unor energii vibratorii universale“*²⁾

Ritmul vieții omenești se integrează astfel în marele ritm cosmic de care este deaproape determinat.

Dar această umilitoare dependență a omului de lanțul legilor cosmosului închide în ea și origina valorilor ce onorează umanitatea: „*instinctul*

1) Idei și forme istorice.

2) Memoriale.

creerii (biologice ori spirituale) instinctul religios, instinctul metafizic, instinctul științific¹⁾) impulsii prin cari ne apropiem de eternitatea și infinitul cosmosului ce ne cuprinde ca pe o parte.

În felul acesta, V. Pârvan a surprins abil atât nimicnicia umană pricinuită de spectacolul micimii omului față de Cosmos, cât și eternitatea umană cucerită pe calea prometeică a creației. De altfel dualitatea aparent contradictorie: nimicnicie = eternitate, formează un motiv obsedant al scrierilor lui Pârvan și ideea generatoare a imnurilor lirice = filozofice din „Memoriale“, pomenirea pioasă a morților din această minunată carte nefiind decât ocaziunea de a le prelungi viața sufletească dincolo de moarte. ¹⁾)

Gândul eternității este idolul căruia Pârvan îi jertfește tot aurul său sufletesc, cu o regală generozitate. Iar eternitatea posibilă a omului nu e o idee a orgoliului uman, ci un *regulator etic* al gândurilor și faptelor noastre pe cari trebuie să le prețuim în măsură ce ating veșnicul învingând efemerul material. Numai astfel se trăește o viață superior senină.

„Renunțare la glorie și mărire, resignare deplină întru măsura puterilor noastre adevărate, mângâiere cu visul supra omenesc al eternității, dar nu pentru a ne crede pe noi ca oameni eterni, ci numai pentru a îndreptă mereu gândurile noastre și a ne hotări faptele noastre după gândul vecinicii către taina vieții senine“. ²⁾) Răzbate în aceste rânduri suflul înțelepciunii istorice a unui Zenon sau Marc Aurel, căruia printr-o adevărată afinitate spirituală, Pârvan i-a închinat o lucrare. Și apoi gândul creștin de mai târziu al renunțării la zădărniciile omenești (vanitas vanitatum) pe care atât de caracteristic l-a cultivat creștinismul suprapunându-l stoicismului.

În felul acesta, ideea eternității nu rămâne numai un câștig metafizic ci și unul *etic* cu aplicabilitate în viața noastră cotidiană. Este o poziție spirituală înrudită ce cea a Tracilor pentru cari credința în nemurire era o idee conducătoare a vieții sociale și individuale. Se poate observa de asemenea urma unei influențe platonice întrucât *Ideea* către care se îndeamnă toate faptele vieții la Platon era și ea *eternă* identificându-se cu binele suprem.

Dar existând se pune, firește, întrebarea împrejurărilor în cari apare această eternitate și care e caracterul ei. Căci nu despre o eternitate a materiei inerte putea să vorbească profetul spiritualizării entuziaste a vieții individuale și social-naționale, ci despre acea materie ritmizată într-o anume iuteală, ondulație și intensitate ce alcătuiește ființa umană al cărei superior și esențial atribut e *creația*.

Cu acest din urmă cuvânt, ajungem la cea mai scumpă preocupare a lui Vasile Pârvan: reflecția asupra creației socotită ca singurul izvor al eternității și semnul distinctiv al sufletelor geniale față de „*oamenii de mie*“

1) Memoriale

2) Idei și fapte.

sau „*sută*“ cum numea autorul „*Geticei*“, cu violent dispreț, pe anonimii nenumărați ai turmei umane.

Prima întrebare care se pune în legătură cu creația e aceea a originii și caracterului ei. Am arătat mai sus cum creația e gestul de revoltă al omului împotriva pieritorului, a morții și o închinare eternității, iar posibilitatea ei stă în participarea ființei umane la energia cosmosului.

*„Ceeace aceste forțe construiesc în cosmos, sistemele astrale și planetare, cu legile lor de interdependență în viață și măreția lor, marile efluvii de lumină, căldură și câte alte forme energetice vibratorii mai sunt, perpetuu creatoare de forme ale vieții și morții universale, adică simplu, ale ritmului universal — construim și noi pe pământ, creând viața umană ca atare fără început și fără sfârșit. „căci fără sfârșit e și esența ei generator-generată“. *)*

Ideea că valorile omenesii se pot nemuri e inspiratoarea de seamă a geniilor. În acest gând pătrunde tot sensul legendar a lui Prometeu.

În ceea ce privește caracterul creației, Pârvan îl socotește, mai ales, profund filosofic.

*Ceeace va fi rodul geniului nostru va fi mai mult o manifestare a gândului nostru despre lume decât un rezultat al puterii noastre de a crea“. *)*

Afirmația aceasta presupune că opera are totdeauna la bază o concepție de filosofie (Weltanschauung) ce o colorează personal, subiectiv, adevăr dovedit în toate studiile făcute asupra creației.

Creatorul ia deci lumii sufletul ei obiectiv și dăruiește propriul său suflet. O ucide mai întâiu ca și cum n'ar fi mulțumit cu felul în care e creată pentru ca s'o învieze din cenușă cu propriul său suflu. Prin moarte la viață, iață drumul creatorului după Pârvan. De altfel cum am mai observat — taina aceasta a morții a înfiorat mereu scrisul savantului nostru și un gând al său scump a fost s'o *îvingă* prin creație, ba chiar s'o censeidere, ironic, ca pe un *stimulent* al creației.

Dar să revenim ocupându-ne de al doilea factor determinant al creației care este atitudinea creatorului față de propriul său suflet. În această privință, Vasile Pârvan scrie:

*„Din această poziție specială a sufletului nostru față de ei însuși decurg pentru viața creatoare diferite caracteristice pregnante care colorează în chip cu totul individual diferitele opere ale geniului omenesc. În special tonul sublim decurge din deplina uitare de sine și totala afundare în gândul obiectiv, pe când tonul meschin decurge tocmai din accentuarea voință a noielor pe cari un caracter și le crede caracteristice personalității sale“. *)*

Supravalorificării cului creator, care cerează calitatea creației, îi opune

*) Memeriale.

însă Pârvan un admirabil corectiv în concepția etică cea mai mult prețuită de el care este scepticismul lui Marc Aurel.

*„Continua comparație a soartei omenești cu nesfârșitul cosmosului e cel mai bun ajutor împotriva prea marelui bucurii ori prea marelui întristării de lucrurile păm.ântești“.*¹⁾

În felul acesta, Pârvan dorea creatorului o cât mai mare uitare de sine pentru ca opera să se înalțe la „tonul sublim“ și la „totala afundare în gândul obiectiv“. Prin trăsătura creștină a unei relative lepădări de sine, Pârvan căuta să eternizeze caracterul prea personalist al creației. Preocuparea aceasta de echilibrare ne amintește că avem în față un suflet crescut în atmosferă clasică.

Alături de acești doi factori ai creației — concepția generală despre lume și atitudinea creatorului față de propriul său suflet — ambii conștienți, intervine în procesul de zămislire al operei și un element subconștient: *inspirația* de natură mistică. Dela cultul orfic, Platon care a dat fundamentarea cea mai strălucită filosofică a misticismului în latura cunoștinții, prin evul mediul, apoi Spinoza chiar și în timpurile noastre Bergson, elementul mistic a fost considerat ca factorul principal al genezei operei și izvorul adevăratei cunoașteri. Iar o alcătuire spirituală ca aceea a lui Pârvan eră firesc să dea o mare prețuire acestui element. Căci cine urmărește cu atenție scrisul gânditorului nostru are totdeauna impresia că fraza sa uneori scăldată în valuri de lumină se pierde altădată în tainice penumbre de neclaritate. Cu o imagine împrumutată lui Lucian Blaga, s'ar putea spune despre unele pagini a lui Vasile Pârvan că prin lumina pe care o aruncă asupra tainelor existenței măresc și mai mult misterul. Intocmai ca lumina lunei care înflorează cu și mai mare taină întunericul nopții.

De aceea „inspirația“ sau „intuiția“ se găsesc în diferite forme mereu amintite de Pârvan. căci el a scris doar: *„Ci viața adevărată e a inspirațiilor“* (Idei și forme cit. pag. 27), numindu-le actul zămislitor al operei când *„marea lumina“*, când *„iluminare transcendentă“*, când *„adâncimi divinaterii ale sufletului“*.

Momentul creației necesită dar o purificare spirituală a ființei noastre pentru a o face demnă de contemplarea ideii pure. Rânduri ca cele ce urmează sunt venite deadreptul din misticismul platonice.

„Înainte de idei pure: de filosofie, artă, știință, trebuie să stea omul pur de orice interșii trecător lumești. Din uimirea sufletului lui imaculat de cele pământești, cu ideea pură ce se naște — potrivit legilor supreme, incontrollable și neguvernabile de noi — opera nouă: asemănându-se — ca eternă valabilitate, umană — cu mama

1) Memoriele

131 și forme.

ci, ideea, — și asemănându-se ca înfățișare formală, națională — cu tatăl ei, creatorul“.

Creația devine pentru Pârvan ocaziunea prin care sufletul într-o iluminare transcendentă ia cunoștință de eternitatea sa divină. Astfel de gânduri demonstrează încă odată puternica afinitate a istoricului nostru cu misticismul platonice sau plotinic. Dar în legătură cu creația se mai pune încă o problemă pe care o atacă și Pârvan. Este creația expresia adevărată a personalității creatorului? Și a răspuns în „*Laus Daedali*“ însemnând într'un scris emoționant întreaga tragedie a creatorului veșnic nemulțumit cu gândul său, arătând că individualul, ceea ce avem mai infim ca caracteristic, e necomunicabil, inexprimabil pentru alții ca sub un blestem fatal.

Materia cu legile ei inflexibile închide sub lespedea-i ucigătoare viața gândului individualității. Și Alegénor, săpătorul în piatră din „*Laus Daedali*“, se întreabă atunci înfiorat: „*E viața noastră vorbă sau tăcere*“?

În reflecțiile sale asupra creației considerate ca singurul semn distinctiv al sufletelor de elită, V. Pârvan prețuște dar în mod eminent factorii ei filosofice dovedindu-se un mistic convins prin valoarea excepțională pe care o dă „*inspirației*“ și prin socotirea creației ca o punte svârlită către divinitatea infinită și eternă.

Dar misticismul lui Pârvan se vedește și în aceea concepție despre fericire cu care încheie „*Gândurile despre lume și viață la Greco-Romani*“ din Pontul stâng. Cităm următoarea minunată descriere a psihologiei fericirii:

„Fericirea e o stare de conștiință, care în cea mai curată manifestare a ei, presupune ca prealabile următoarele realități spirituale: sentiment covârșitor, slăbire sau chiar încetare a rațiunii critice și a voinței creatoare, contemplativism, unilateralitate și momentaneitate a cauzei fericirii, generalitate a efectelor autosugestiei de fericire cu transformarea totală a ritmului obicinuit al vieții, conștiință — iluzorie — despre creșterea în acel moment — a energiei noastre vitale până la sentimentul de asimilare cu nemărginitul divin, a percepție complectă ajinilor — efectivă a sublimului“. 1)

Alături acestui pasagiu fraza unui mistic și vești și lămuriri asupra înrudirilor lui Pârvan cu misticismul. Iată de pildă Plotin, la jumătatea secolului al III-lea după Cristos; vorbind despre extazul prin care ne unificăm cu Dumnezeu:

„Cuvântul însuși de viziune nu pare să se potrivească aci: e mai îndată un extaz, o simplificare, o lepădare de sine, o dorință de contact, o perfectă liniște, în sfârșit o dorință de a te identifică cu ceea ce contemplăm în sanctuar“. 2)

1) Memoriale

2) cit. de Fomilléc: Hist. de la phalozephe.

DATINA

În urmărirea acestor gânduri despre lume și viață la Vasile Pârvan, n'am ținut să-i relevăm originalități filosofice. Am putea spune chiar că în multe din concepțiile examinate aci nu le are. Așa cosmologia și ontologia sa sunt reflexul firesc al cercetărilor științei contemporane sistematizate filosofic și de *W. Ostwald* și *C. Rădulescu-Motru*, iar concepțiile sale etice ilustrează stoicismul și misticismul antic acordate cu gândul creștin. De asemeni perseverența cu care a urmărit ideea eternității umane vine desigur din negurile depărtate ale tracismului nostru, dând astfel concepției lui Pârvan și un fundament profund autohton.

În toate aceste gânduri, autorul «Ideilor» a urmărit însă valorificarea maximă a spiritualității în formele culturii. Prin afinitate sufletească, s'a refugiat în doctrinele în care ființa învinge neființa, înninfinitul finitul, eternitatea nimcnicia, spiritualul materia. A actualizat valorile spirituale adecvate structurii sale sufletești și le-a opus cu splendid curaj și înaltă muștrare tendințelor degradatoare ale vremii. Căci autorul acelei lecțiuni inaugurale: „*Datoria vieții noastre*” și-a conceput scrierile literar-filosofice ca adevărate *predici* reformatoare ale făgăduelilor noastre. Deaceza — ca semnificație generală a operei și adesea ca retorică — lucrările acestea pot fi puse alături de discursurile funebre și predicile acelu sfânt al cuvântului care a fost *Bossuet*. Căci V. Pârvan ne apare de asemeni ca un preot creștin ce-și vorbește iluminat de minunea spectacolelor cerești.

Pentru accastă menire, aveă darul de a desfășura în jerbe de fraze ample, cu rezonanțe misterios de impresionante, cu o grandiloavență solemnă gândurile mari ce ne întioară existența.

Al. Dima

Noapte.

*Și luna pe cerul de sticlă
O barcă pe-o apă curată
Se duce ușoară la vale
Cu umbră dintr'însa; o pală.*

*Răsuflu greoiu pe cărarea
Din culmea călunelor moarte,
Din calea-i de foc efemeră
Căzută pe lanuri departe,*

*O stea. Iar fântâna din holde
A câmpului strajă de noapte
Vorbește cu vântul ce trece
Vorbește cu spicele coapte.*

*Trezit un dulău dela stână
Mă face să strâng nucleușa
Din mână puternic. De-aseară
Tot urcă pe cer găinușa,*

*Și noapte aruncă răcoarea
Din sânii de umbră pe cale
Și luna pe cerul de sticlă
Se duce ușoară la vale.*

D. V. Dumitru-Studoina.

In goană pe drumuri bănăţene....

— FRAGMENT —

○ ştim cu toţii: Românul e un romantic veşnic nemulţumit de ceea-ce-i aparţine. Ţara-i un fel de repertoriu al tuturor relexlor posibile şi imposibile! La primul prilej, evadează uşurat. S'ar duce oriunde, la Roma, Berlin sau Paris numai aci să nu rămână. Şi nu atât interese de studii îl mână la această *Wanderung*, cât convingerea înfiplă în creer ca un cuiu şi care-i proclamă spiritul incompatibil cu acest orient balcanic, fanariot, poate pitoresc dar înapoiat. Deaceea — îşi poate realiza gândul sau nu — Românul suferă cronic de acest exolism, de această dorinţă de a se vedea într'o lume de care se crede legat sufleteşte dar care e o veşnică Fată Morgână. S'ar putea numi această boală *bovarism* dacă ne-am gândi la vîsul obsedant al d-nei Bovary, violent şi perpetuu contrazis de realitatea imediată.

Vânturam locmai aceste observaţii de psihologie românească mângăindu-mă, pedant, cu diagnosticul găsit, când trenul se porni din Oraviţa — orăşel lipic pentru a ilustra lipsa de unitate a urbanismului nostru — prudent ca şi cum n'ar fi fost sigur de drumul ce i se oferea, docil, înainte.

Peisajile se schimbă delă o vreme, regiunea ondulându-se tot mai mult şi mai încordat, şiruri de munţi împungând cerul posomorît şi pregătind surpriza zăpezilor ce se anunţau prin fulguri sfioase. Trenul înainte lenevos, deschizând privelişti, cu adevărat, elveţiene. Ici, între doi munţi ce lîndeau să se apropie în unghiu ascuţit sclipea o panglică de cosilor închipuind o şerpuire de râu, colo pădurile se porniseră par'că la asalt încăerându-se haotic ca pentru stăpânirea pământului, iar dincolo un pod rupt svârlit peste o prăpastie al cărui adânc se zăria ameţilor, muştra pentru pitorescul pe care ochii lăi de Români îl caută — vai! — doar pe culmile Alpilor sau în Pirinei. Niciodată n'am simţit cu mai multă durere dispreţul pe care nejusti-

ficat îl arătăm minunilor țării noastre. Drumul acesta de puține ore dintre Oravița și Anina este, fără îndoială, o desăvârșită lecție de iubire a pământului românesc, pe care aș oferi-o cu mult succes colindătorilor pedanți de meleaguri străine.

După ce întârzie prin câteva tuneluri adânc și greu săpate în munte și te lasă să privești, fără grabă, alte panorame noi, trenul intră în Anina ce-ți prezintă de îndată — mândru — cartea ei de vizită: dealurile de cărbuni așteptând să fie încărcate în vagoane. Coborim, însfârșit, obosiți de un drum greu, cu fețele negre de fum de par'că am fi ieșit din cine știe ce ateliere subpământene. Numai sufletul e o pajiște de umină solară bucuros c'a simțit splendoarea unui colț de țară. Ilustrăm astfel, fără să vrem, o antiteză romantică: suflet înșorit în trup negru și urit.

În Anina ne așteaptă mașini cu cari avem să vedem împrejurimile. Încă drumul — un adevărat drum model — al U. D. Reului, îngrijit ca o alee de parc, în contrast violent cu șoselele țării.

Mașina plutește par'că pregătind surprize la fiecare colitură. Dominăm valea plină de culiuțe de case ale *Steterdorfului* în timp ce un localnic ne dă lămuriri în nemțește asupra situației demografice a regiunii.

Avem în față numai colonii de șvabi. Nu se aude românește de loc. Ai impresia că te afli în vreo țară germanică. Leg o convorbire pe tema raporturilor dintre Români și Șvabi. Ni se vorbește cu o francheță care mă impresionează și care dovedește că spiritul tolerant al Românului nu e o legendă. De asemenea nu se pot spune decât cuvinte elogioase despre lealitatea acestor minoritari.

Între timp, ajungem în fața stațiunii climaterice numită pe nemțește *Sommerfrische*, pe românește *Aurora Banatului*. O vedem de sus, ghemuilă sfios în brădelul munților, cu două vile mari, pavilioane cu câte un boschet. E la 750 metri înălțime, cu un platou viu bălul de soare, cu o lărie de aer ozonal ce se simte de departe, loc mântuitor pentru multe suflete năcăjite ce-și găsesc, adesea, alinări neașteptate. Ne informăm de afluența vizitatorilor. Ni se spune că, în fiecare vară trec pe aci opt sute de oameni pentru refacerea trupurilor obosite și bolnave.

De pe culmea, pe care e așezată stațiunea, priveșten se deschide feeric pân'de departe. Două șiruri de munți incheie rotunda imensă, către răsărit și miază noapte, unde se văd munții Caransebeșului și Semicului. Văile sunt presărate cu case. E *Steterdorf* cu o seamă de colonii șvabe. La apus, zarea e lăială brusc de un munte greu împădurit. Îl privesc cum umple, masiv și implacabil cerul, majestuos în neclintirea lui splendidă. Și mi se pare ciudat că pentru mulți, mun-

tele e un simbol al escursiunilor către soare când imobilitatea lui în seamnă mai îndată abdicarea dela o continuă înălțare. E un avânt frânt, un Prometeu înlănțuit, un gest uman neputincios.

Și mașina gonește iarăși. Ne îndreptăm către locul renumit al regiunii. La stânga drumului întâlnim un cimitir dominat de o capelă. În litere mari, nemțești, un monument povestește drumeșilor o grozăvie. În urma unei explozii de gaze subterane, galeriile minelor din Anina s'au surupat îngropând câteva zeci de lucrători. Ni se reconstituie scene înfiorătoare. Femei, copii asaltând, sălbatic cordoanele de soldați pentru a cunoaște soarta soților, a fraților, a părinților. Bieții minieri, cari au plecat cuminte și vrednici la lucru, alintându-și duios soțiile și copiii fără presimțirea grozăviei.

Peste această dureroasă impresie se așterne curând, liniștilor, peisagiul pădurii ce durează până la lac. Ajungem minunați de o priveliște ce ni se oferă ca un fruct curios după un prânz obișnuit. Într'o străveche căldare de vulcan, apele ce încep să înghețe îți amintesc iarăși înfățișarea lacurilor alpine. Și începe să fulguie. Mai întâiu molatic, apoi mai harnic Ochii se strâng sub pleoape umbrite de vis și alintă interior o viziune scumpă : te-ai dori trăind, iubit, într'o căsuță pe marginea lacului departe de vârtejul meschinăriile umane.

Dar iată că basmul se curmă. Sirena mașinii lipă desguștător. Voia să ne amintească de mizeriile veacului. Și în locul priveliștei de poveste se nștiripă în minte formidabila cruciadă a mașinilor în fabrici uriașe, cu lucrători trudnic încordați, cu fețe bronzate și severe. Și amestecul de carne și fum durează încă, brutal, profanând sălbăticia divină a pădurilor din jur.

Dimitrie Sandu.

Incrustări în umbră.

Domniței Moraru

Gene de flori — de ochi secați de plâns,
Te-așteaptă tremurând în inserare
Să-ți scuture sub pași parfumul strâns.
În cupe de petale mici și rare...

Un sirop de ploae 'n câmpul ars ai fi
Și-un mângăios covor din câmp ai face...
Și-ai răsări în fiecare zi:
Zâmbet de soare 'n ușile sărace.

Eu te-aș culăge 'n brațe de avar
Și te-aș ascunde în inimă cu grije...
Dar îndoială s'ăjuie'n hotar
Și aruncă 'n mine plumb topit de schije

Gherghinescu-Vania

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Fior de toamnă.

În fața Vremii azi se pleacă floarea
Primind pe creștet mîrul ei de brumă
Mireasma din polir i-o soarbe zarea
Și brazda o acopere cu humă...

Nestinsă floare, dragă se mlădie
Spre sărutarea-mi albă de brumar,
Mă 'mhată și las strugurul în vie
Alunecând la gura-i de nectar.

A sufletului apă mi-o presară
Cu nuferril ce-i tremură zâmbirea
Sunt stele ce 'nfloresc și mă 'nfioară
Că-mi văd prin ochii lor Dumnezeuirea.

George Boldes.

Frânturi de gând...

Semicentenarul Dobrogei.

Către sfârşitul lui Octombrie s'a sărbătorit împlinirea unei jumătăţi de veac, de când stăpânirea românească s'a împânzit din nou peste limba de pământ dintre lunca Dunărei şi pridvorul Mării Negre, — îndelung şi felurit frământate de puterile abătute de departe ca şi de cele cellulite în adânc. Fie ca semicentenarul pe care l'am prăznuit de curând, să însemne însfârşit o cunoaştere mai temeinică, o îndrăgire şi totodată o justă valorificare a melegurilor stăpânite odinioară de voevodul muntean Mircea. Mistuind pentru totdeauna amintirea raialelor ce ne-au îndepărtat cândva de Dunăre şi Mare, săşi mai însemne şi frămbitarea ofensivei pentru cunoaşterea şi îndrăgirea Mării Negre, de care am atârnat, atârnam şi vom atârna în atâtea chipuri!

Ne vom aduce poate aminte cu prilejul acesta că Turtucaia nu e valorificată, că Tulcea rămâne izolată o bună parte din an, că îmbucătura dela Sulina se împotmoleşte mai capricios şi mai grabnic decât ne arată dibucurile noastre, că încă menim bobii cu care nădăjduim să alegem bază navală pentru o flotilă inexistentă, că Constanţa lăncezeşte, iar Varna îşi întinde tentaculele şi înfloreşte, că proiectul, — austriac la început, englezesc mai apoi, — de canal pe valea Carasului nu e perimat; că podul de nedare dela Turtucaia aşteaptă să fie măcar schiţat ca proiect, că Delta e lăsată în paragină, că Balciul nu şi primeşte seva trebuitoare... şi încă altele multe ar fi de cernut prin geana de lumină a prezentului solemn!

Sărbătorirea semicentenarului dobrogean am dorit o festivitate impunătoare şi entuziastă.

Presă, şcoală, societăţile culturale, Academia, teatrele naţionale etc., să şi fi împlinit inteligent şi pe de-a-tregul datoria. Am mai fi aşteptat apoi pentru prilejul acesta rar — pe lângă cele puse la cale în pripă şi de mântuială de oficialitatea noastră zăhăvnică — o culegere de folklor dobrogean, o luminoasă şi sintetică monografie asupra Dobrogei, în versiune franceză, germană şi engleză, dublată de o ediţie prescurtată, în româneşte, pentru cei cu carte puţină, o serie de conferinţe în grai străin transmise prin radio, — sau măcar în româneşte, folosindu-ne de postul mic ce s'a instalat în Bucureşti, — menite să facă cunoscut lumii acest dâmb dintre Dunăre şi Mare, şi totodată să arate limpede drepturile noastre şi vechimea acestor drepturi, asupra întregului pământ dobrogean. Şi poate mai era prilej să se întocmească un album cu fotografii caracteristice, şi un film complet al Dobrogei, care să ne oglindească peisajul atât de variat şi pitoresc, cu temelie de munşi străvechi, cu codrii de nestrăbătut, cu înseninarea de ape din cele două delte inferioare ale Dunărei, cu genuna de viaţă a Deltei dela vărsare, cu celeritul ireal al Coastei de Argint, colţ autentic de Mediterană, ce face pereche cu poala de miazăzi a Crimeicii adăpostită de paravanul văruiat al muntelui Iala, cu impetritarea însfârşit de neamuri şi cu pitorescul aşezării lor!

Gândul mă poartă însă şi ceva mai departe. Ar fi credem timpul să se întocmească albumul pitoresc al României Mari, precum şi filmul acestei României Intregite. Ne-am

folosi de el pentru propagandă în străinătate, ar fi folosit pentru, șezătorile sătești, os-tășești, ale ateneelor populare, precum și de învățământul de toate gradele.

Și-ar trebui să ne mai gândim și la întocmirea „Românicii Mari Pitoești”. Lu-crarea lui Vlăhuță meritoare la data apariției, nu mai poate fi folosită cu succes astăzi. Trei numai dintre scriitorii noștri ar putea împlini sarcina aceasta peste măsură de grea: profesorii Mehedinți, Iorga și Simionescu. Va trebui ca în scripitoarea și evocatoarea descriere literară, să se prefire de rândul acesta spre organică încrustare, clementul pur științific — tocmai ceea ce lipsește la Vlăhuță — elementul științific cercuit și drămuțit însă, ca să nu aducă a savantlăc și să poată fi asimilat și de cititorul de mijlocie cul-tură generală. O astfel de lucrare de versiune străină ar fi o minunată carte de pro-pagandă. Ea însă n'ar putea înlocui pe deantregul, pentru cei ce-ar dori să se docu-menteze, „Istoria Românilor” și „Geografia României”, singurele lucrări care le-ar putea într'adevăr înlesni descoperirea „insulei necunoscute”, dela intersecția hotarului european cu povârnișul de vest al Mării Negre.

Teatru pentru muncitori.

Grație inițiativei și strădaniei neostenitului animator și organizator, care este pro-fesorul N. Iorga, va începe să funcționeze în curând în capitală, un teatru pentru mun-citori. Iată că se recunoaște încă odată și sub forma aceasta, importanța de netăgăduit a teatrului ca factor cultural și se proiectază în acelaș timp atențiunea cuvenită asupra clasei muncitorești. Numai cât cred că așa cum va funcționa viitorul teatru pentru muncitori, nu-și va atinge pe de-antregul ținta. Muncitorul trebuie să se înfrupte nesilit și să prindă gust și să simtă nevoia de teatru; nu să fie îmboldit de sus, ori adus cu sila. Alta ar fi fost calea de urmat, calea pe care trebuie s'o urmeze teatrele noastre naționale. Muncitorii pot fi aduși să prindă gust de teatru, grație teatrului de cartier. După cum săteanul nu îndrăznește să intre în librărie ca să târguiască o carte, ci tre-bue să i se aducă la el în sat, tot așa mahalagiul nu îndrăznește să pășcască pragul unui teatru din centru.

Teatrul trebuie să-l aibă la el în mahala, să i se întocmească un potrivit reperteriu cultural-social, piesa să fie bine jucată, iar prețul intrării foarte scăzut.

Prin urmare „teatrul de cartier” ar fi primul pas de făcut. După ce a reedit suficient, atunci numai, se poate face și al doilea pas: spectacole de Sâmbătă seara, cu preț redus, pentru muncitori.

Ori cât ar încerca unii să dovedească, că s'ar putea da ori ce fel de piese la astfel de reprezentații pentru pătura muncitorească, cu unul cred că e neapărată nevoie de o selecție serioasă. Chiar dacă la teatrul bucureștean prețurile vor fi extrem de scă-zute, iar spectacolele demne realizării artistice, ținta nu va fi atinsă în măsura pronese-țurilor făcute, din pricina caracterului de participare obligatorie a muncitorimii pe care l-au dat inițiatorul și Ministrul Muncii.

Teatru în închisoare.

Un spectacol dat deunăzi în închisoarea din Timișoara, de către deținuții acelei închisori, a pus din nou în discuție problema teatrului pentru cei închiși. Unii publiciști s'au declarat cu hotărâre partizanii unor astfel de spectacole, alții, — puțin la nu-măr, — au găsit că e nimerit să plaseze câteva spirite de duzină. Problema aceasta, a reprezentațiilor de teatru pentru deținuți, am acordat-o în cadrul cuvenit și cu toată at-ențiunea, în două rânduri.

Cu prilejul acesta, voi căuta să fac numai o singură sublinie, în legătură cu atențiunea acordată și dibucile ministerului de justiție, pentru educația metală a acelor ce au fost vremelnice despărțiți de societate. Până acum nu se acordă nici o importanță,

sau mai bine zis o întâmplătoare și insuficientă atențiune, educării celor condamnați pe un timp mai scurt. Ori scopul condamnării ar trebui să fie dublu: pentru cel condamnat privarea de binefacerile libertății individuale, iar pentru societate punerea la carantină a celui ce s'a făcut vinovat, dar și modelarea lui acolo, ca odată pedapsa ispășită, să devină sau să redevină un element folositor pentru societate.

Accastă modelare a fost neglijată sistematic. Ba dinpotrivă s'a dat frâu liber „așilor” învechiți și perfecționați în rele, să-și excite influența nefastă asupra proaspeților și novicelor pensionari.

Specacole pentru deșinuși, — prilej de desfătare dar și de moralizare, — ar deveni curat imorale, dacă s'ar da pentru ocași, adevă pentru cei definitiv și pentru totdeauna despărțiți de restul societății. Ori nu e vorba și nici n'ar putea fi vorba pentru astfel de specimene.

Accasta e sublinierea pe care am ținut s'o fac, cu prilejul discuției ce s'a angajat în jurul recentului spectacol de teatru, ce-a avut loc în închisoarea centrală din Timișoara.

Invățători pentru Banatul robii.

Se știe că deși avem o convenție școlară cu vecinii și aliații noștri jugoslavi, școala ca și biserica românească de acolo, e lovită și urmărită fără cruțare. Problema românilor rămași peste hotare, și care sunt fără excepție supuși unui regim de fățișă vitregie, e departe de-a fi o problemă de actualitate pentru intelectualii și guvernanții noștri. Față de frații sorțiți să rămână dincolo de brâul hotarelor regatului, nu și-au făcut datoria nici societățile culturale, nici biserica, și nici conducătorii României întregite. Și doar pe lângă imboldul sângelui, treaz s'ar fi convenit să fie și un imbold de ordin superior, de oarece și cea mai umilă fărâmă etnică trebuie ajutăată cu toată grija de care ce nu poți anticipa din cotro s'ar putea ivi cândva nuanțe profund originale, care să îmbogățească efectiv tezaurul culturii universale. De nepăsarea „factorilor răspunzători” ne-a răzbunat acum decurând, câțiva umili învățători din regat. La apelul ziarului românesc „Nădejdea” din Vârșet — singurul ziar ce apare în banatul sârbesc, — au răspuns cu mare insufletire că sunt gata să treacă granița și să facă apostolat la frații subjugati de sârbi, câțiva învățători — unii fineri, la începutul carierii, alții însă oameni încărungiți, cu rosturi lămurite și împovărați de familie. Scrisorile publicate de „Nădejdea” își umpleau într'adevăr sufletul de bucurie și de nădejde. Dacă sus dai a desca de nepăsare și rătăcire, jos afli ori când că „sângele apă nu se face”. Și constatarea aceasta își călește sufletul, și-ți deschide zăriști luminoase.

Casă de pensii, credit și ajutor pentru actori.

Se știe ce grea e situația pensionarilor publici; de luptat n'au cum și cu ce lupta; nădejde dela guvernanși nu poate fi. De pensionari n'au să se teamă, pe pensionari nu-i pot folosi sau și mai precis, de ei nu se pot folosi. Și mai greu însă o duc pensionarii teatrelor naționale. Cei care ani de zile și-au irosit vloga ținută de scena unui teatru din provincie; cei care ani la rând au desfătat împărătește generație după generație de spectatori; cei care au fost uzați umiliți și nerăsplățiți; cei care au așteptat după atâtea avataturi, sbucium și lipsuri, odihnă și câțiva ani, cei din urmă ani ai vieții, senini, luptă astăzi neputincioși și neajutorați, cu boala și cu nevoile de tot soiul!

Unul n'are cu ce plăti chiria cocioabei în care își macină bătrânețea, altul n'are cu ce se căuta, și câți, câți dintr'ânșii nu s'or fi gândind oare cu groază la caria care se aștepte!

Să nu uităm că mai teși pensionarii de astăzi, au avut de luptat croic în vremea lor, că mulți, infruntând bărbătește primejdiile, au trecut hotarul vechiului regat, ducând

fraților de dincolo, din partea fraților de dincoace, mărturia gândului, simțirii și năzuirii lor, pururea treze și neclintite!

Era pe vremea când nu se inventase „propagandistul cultural“, anexă la o geantă și un permis de călătorie gratuită, ventuză de aplicat ba cât mai multe și felurite fonduri cu „destinație culturală“. Cât primesc astăzi pensionarii teatrelor naționale, și mai ales cum li se calculează pensiile de foamețe, e o adevărată rușine.

Starea aceasta de lucruri nu mai poate dăinui! Să se curme odată pentru totdeauna cu spectacolele pe care le mai dau bieții pensionari la sfârșit de stagiune, în folosul lor. Sunt de regulă manifestări artistice de un nivel scoborât, iar plasarea biletelor pentru „beneficii“, înzamnă adeseori târguială țigănească, care, ca orice orbicelă orientală, nu înmugurește milă, ci-ți umple sufletul de silă.

Teatrele ar trebui să utilizeze efectiv pentru anumite spectacole pe pensionarii care mai sunt valizi, și să le încredințeze, însărcinări pe care le-ar putea îndeplini. (Ar putea fi de pildă plasați la arhiva, secretariatul, biblioteca și muzeul teatrului). Așa s'ar mai corija cred, întrucâtva, batjocura de pensie, ce li s'a acordat după atâtea ani de trudă. Să se procedeze apoi grabnic și rațional la revizuirea actualilor pensii, fixându-se la toate teatrele naționale aceleași cote și categorii, și prin continua alimentare, dar mai ales printr'o administrare model a fondului destinat pentru pensii să se poată accorda cu timpul sporirea cerută imperios, de indicele de scumpete. Asta presupunem însă, numai-decât, creierea unei „Casse Centrale a Pensiilor“ cu o secție pentru acordare de credite și ajutorare, o cassă a tuturor artiștilor teatrelor naționale.

Pentru o astfel de cassă, pentru organizarea ei și pentru o conducere pricepută, actorii acestor teatre, pe care-i așteaptă la sigur acciași soartă vitregă, ca și pe înainșii lor, au de luptat și trebuie să lupte din răsuputeri.

Ion Dongorozi.

Educație sau Geniu ?

De câteori, în viața de toate zilele, nu ne punem întrebarea, dacă succesul obținut de cutare sau cutare, se datorește educației, primită în familie sau în școală, sau dacă el nu este efectul unui talent innăscut, a acelu geniu — *ingenium* — a cărui natură, cu toate mijloacele ce ne stau la îndemână, este greu, dacă nu imposibil, de recunoscut. Ori care ar fi însă deslegarea problemei, așa de mult controversată, un lucru este sigur, că, o legătură între succes și educație, nu există decât doar pentru rezultatele mediocre ale acesteia. În ceea ce privește creațiile de primul rang ale oamenilor de geniu, ele dovedesc tocmai contrariul, că, de multe ori, educația din familie și școală, în loc să ajute, împiedeză mai degrabă și stânjeneste. În sprijinul acestei aserțiuni se citează, ca exemplu, cazul unor semitaji recunoscute ale științei, artei și tehnicii, cari nu numai că au corespuns foarte puțin cerințelor școlii dar s'au opus cu energie disciplinei și înăurirea ei. Printre aceștia se enumeră *Robert Mayer*, autorul legii fundamentale a conservării energiei, marii chimiști ca *Justus von Liebig*, *Sir Humphry Davy* și mulți alșii, fapt care determină pe un cercetător al acestor probleme, *Ostwald* să afirme că „viitorii inventatori vor fi aproape fără excepție în școlari“.

Cuvântul „școală“ sau „școlar“ este întrebuintat „large sensu“ cuprinzând până și noțiunea de universitate, care nici ca nu e mui fetică în recunoscerea talentelor. Astfel *Galois*, unul din geniile cele mai impunătoare în domeniul matematicilor și care a făcut epocă în materie de „algebră“ a fost de două ori respins la examenele facultății de științe din Paris!

Alexandru Meszkowski care analizează problema în revista „de Wecke“ din 11 August a. cr., semnalează faptul curios, că instituții superioare de cultură cum ar fi

DATINA

Academia Franceză, căreia conform statului ei ideal îi revine nobila misiune de a descoperi geniile de o valoare necontestată, refuză accesul sub Cupolă unor scriitori ca: *Descartes, Molière, Pascal, Diderot, Rousseau, Beaumarchais, Beranger, Balzac, Goncourt, Daudet și Emile Zola.*

Și, pentru a înțelege importanța omisiunii săvârșită de Academic în alegerea „nemuritorilor” e de ajuns a aminti faptul că Blaise Pascal, a cărui genialitate a fost totuși ulterior consacrată a creiat copil fiind, elementele geometriei, fără profesor sau vre un alt ajutor al educației!

Celor cărora, aeeeste exemple nu le-ar părea destul de concludente și cari conținută a atribui totul educației sistematice li se poate opune cazul lui *Beethoven*. Acesta, deși e prezentat ca o creație a educației muzicale, primită în casa părintească, a devenit divinul compozitor nu pentru că, ci cu toate că a avut un părinte alcoolizat!

În consecință se poate lungi la infinit lista acelor cari au fost recunoscuți ca „personalități” în baza operilor create de ei, fără ca să fi urmați pentru această drumul drept al vreunei educații consecutive.

Nemuritorul *Verdi*, autorul atâtor opere celebre, a fost respins la examenul de admitere de la Conservatorul din Milano! *William Herschel*, un astronom de mare renume și-a început cariera ca hoboist pentru a sfârși ca inventatorul telescopului, fără a face în prealabil studii metodice de optică!

Spinoza a fost șlefuitor de ochelari, dar exercitându-și această umilă profesie, și-a ascuțit deasemenia „instrumentele” intelectuale ce i-au îngăduit a pătrunde tainele filosofiei panteiste. *Kepler*, autorul legilor ce conduc sistemul planetar a fost copilul unor restauratori scăpătați și deveniți incapabili a-i da o educație îngrijită. *Benjamin Franklin* a intrat în viața practică ca săpunar și s'a manifestat tot timpul existenței ca un selfmademan, ca un om independent de influența metodică a disciplinei școlare. *Winckelmann* întemciitorul științei arheologice, care și el a dus o viață sbuciumată vorbește cu oroare de severitatea profesiei didactice. Aceiaș mizerie caracterizează și debuturile carierei a altui geniu *Herder* care n'a putut înghiți o viață întregă efectele unei pedagogii tiranice și brutale. În sfârșit, dintre intimii lui *Goethe*, *Zelter* a fost zidar, *Jung Stilling*, croitor, *Eckermann*, cioban. *Beranger* le-a fost, e drept, superior, el debutând în viața ca un simplu chelner!

Ce e geniul? După *Moskowsky*, el nu se rezumă la acea revelație sau intuiție internă ci el este și produsul unui alt factor principal și anume a *silinței* care deasemenia nu se poate dobândi prin educațiune, ca avându-și baza în firea individualității umane.

Edison, marele inventator american spune despre geniu că el constă numai 1 la 100, din *inspirație* iar 99% din *transpirație*. Această comparație plină de umor se confundă cu aprecierea făcută de naturalistul *Buffon*, care în discursul său de recepție la Academie a spus „*le génie est une longue patience*” (geniul nu este altceva de cât un exercițiu îndelungat de răbdare) sau cu deviza lui *Hesiod*. Înaintea virtutei zeei au așezat sudoarea”. Este adevărat, conchide autorul citat, că o astfel de virtute plină de încordare este așa de puternică că nu poate fi răpusă de nici o adversitate a soartei și de nici un fel de vicisitudine din ale vieții.

Geniul, prin urmare nu poate fi construit pe calea artificială a selecției sau a disciplinei educative. O singură rețetă există, după care poate fi descoperit și care de secole este în vigoare: *Selecția naturală cu toate capriciile și cu toate imponderabilele ce compertă natura.*

„*Natura creiază unii germeni, care se dezvoltă în anumite condițiuni și ajung la maturitate, pe când pe marca majoritate îi lasă să dispară. Natura pune probleme pe care cercetătorul cel mai atent nu le poate dezlega, deoarece ea nu ne înfăți-*

„șează de cât exemplare gata, fără a ne destăinui metodele misterioase întrebuițate pentru a le creia. Rare ori numai ea ne luminează etapele, în care o practică pedagogică atentă crede a recunoaște semnalele după care să poată pronostica succesele sale viitoare. În ciuda acestor calcule însă ea îngrămădește „necunoscutele“ problemelor până le face insolubile, dând a înțelege prin aceasta că succesul îi este în fond indiferent. Ori câte talente ar rămânea ignorate, cele câte va care răz- besc cu, fără. sau în poșida unei educații regulate îi sunt deajuns pentru a-și „atinge scopul de-a ridica, nu brusc ci treptat nivelul umanității“.

Aceste cuvinte exprimă un profund adevăr. Ele arată că ori cari ar fi mijloacele educației și ori câte reforme s'ar înfăptui în acest domeniu, ele nu pot da rezultate, de cât numai dacă se aplică sistematic și cu pricepere, lăsând libera dezvoltare a personalității elevilor și îngăduind evoluția firească a talentelor înăscute. Dimpotrivă, ori cât de savant ar fi întocmite programele și ori cât de bine meditate principiile lor, ele vor duce la un complet eșec, dacă vor continua a fi aplicate după metode rutinare și tipicărăști, nesocotind elementele cărora li se adreșează și spiritul vremii în care trăim.

Andrei Pavel.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BUNUL CAMARĂD

după Uhland.

Prietenia ne-a fost mare
Cot la cot și gând la gând.
Sună un corn de luptă;
Iar el, cu fața suptă,
Mergea cu mine 'n rând.

A pornit un glonț din zare,
Pentru mine? pentru el?
Pe el l'a scos din rânduri;
Căzu, ca dus pe gânduri
S'a rupt din mine el!

A dorit să ne dăm mâna;
Dar cu tocmai încercam
„Nu pot! Curaj, bădiele!
Te du în veșnicie!”
Dar prieten nu mai am.

Virgil Tempeanu.

Autumnală.

*S'a lăsat un corb agăle pe câmpie.
Frunze palide-l involbură; el țipă;
Cătă 'n sus spre un mesteacăn, unde 'n rânduri
Pleacă Vara pe a vântului aripă..*

*Mă culund în frunze veștede: Nostalgic
Imi surâde 'n crengi rărite, ceru-albastru
Cedrul speră de acolo primăvară....
Sufletul? E gol de vise, trist sihastru.*

Virgil Tempeanu.

Nedumeriri

*Ridic grav de jos un grăunte de humă
Și'n palmă fixându-l privesc aiurit;
Să fie și omul născut dintr'o spumă?
Mi-e cugetul trist și profund umilit...*

*Aceiaș putere ascunsă, dar vic,
Ce fine planeții pe-azurul ceresc,
Ce leagă natura cu legi de vecie
Vibrează 'n eternul atom pământesc...*

*Grăunții tot de humă sânt oare în creer?
Și câți-s, cum oare se schimbă'n gândiri?
Să fie și 'n capul de muscă, de greer,
Aceiași grăunți ce se schimbă 'n simțiri?...*

*De-a pururi din ciclul vieții spre al morții
Aleargă puterea prășind mii valori;
Planează oriunde aripile sorții
Și-s totuna viermii cu lumea de sorii...*

*Dar omul — gigantul gândirii sublime —
Din cosmică pastă e oare el rupt
La fel cu nimicul insectei intime?
Prăpastie vastă... mister ne'nterupt!...*

.....

*Cum stau și mă pierd în reflecții ciudate
În suflet mijește un zâmbet subtil
Sub faldul de raze al nopții 'nstelate
Mă simt parcă altul, mă simt iar copil.*

Odată, de mult, veneam plin de visuri
Și aici tot pe bancă ședeam mulțumit;
Salcâmii foșniiau... eu clădiam paradisuri
Chiar fără să-mi pese de ce e'n zenit.

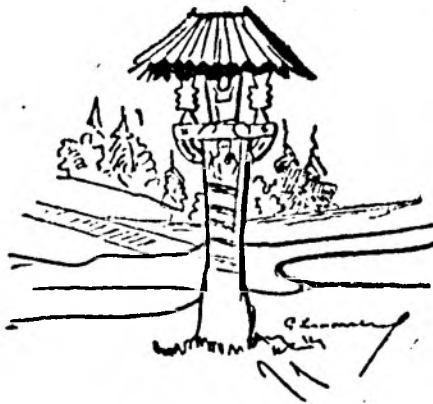
Alături de mine de-aveam vre-o iubită
Bălae sau brună, ce-i drept am uitat;
Dar inima-mi simt că și-acuma palpită,
Deși 'nțeleg bine că toate au sburat.

.....

Supremă putere, tu veșnică lege,
Ce 'mpaci toți planeții pe azurul ceresc,
Un lucru nevrednic nu pot înțelege:
De ce-agiți furtuna când doi se iubesc?!

Arunc cu mâhnire jos bobul de humă
Și'n juru-mi o ceață se 'ntinde pripit;
Să fie și omul născut dintr'o spumă?
Mi-e cugetul trist și profund umilit.

BCU Cluj / Central University Library Eugen Constant.

BCU Cluj - Central University Library Cluj

*Cula lui Tudor Vladimirescu.
Vedere din dosul ei.*

*(vechile creneluri au fost
transformate în ferestre)*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Dealul Gârdanul
Cernești-Mehedinți.*

„DATINA“

INSEMNĂRI

Gândirea: „Spiritualitate” și „Manifestul Crinului Alb”

Pentru directivele generale ale culturii noastre actuale, ultimul număr dublu al „Gândirii” iechivicește neapărat menționat. În două articole: „Spiritualitate” de N. Crainic și „Manifestul Crinului Alb” de Sorin Pavel, Ion Nester, Petre Marcu-Balș se adună sintetic toată munca ideologică a grupului „Gândirii”. E, fără îndoială, o piatră de hotar îndelung dăltuită, serios șlefuită și abia acum prezentată într’o formă încheiată.

Articolul d-lui Nichifor Crainic pornește cu o intenție polemică discutând cu multă prestanță, fină ironie și superbă indignare acuzația neonestă a d-lui Eugen Lovinescu pentru care activitatea conducătorului „Gândirii” nu e decât o imitație după Rainer Maria Rilke — liric cu legături în mistica medievală germană și în protestantismul filosofic — în afară de cei de orice afinități cu ortodoxismul răsăritean al d-lui N. Crainic. Urmează o citare de texte din articolele acestuia, publicate încă din 1913 spre a dovedi absurditatea ocupației d-lui Lovinescu și cari pun în justă lumină contribuția d-lui N. Crainic la orientarea spirituală a noii generații. D-sea observă că înainte de războiu „spiritualitatea” adică „religiozitatea” servea idealul unionist național în lupta condusă de d-l Iorga, iar acum în noua generație, spiritualitatea e menită să domine naționalul.

Exprimarea aceasta nu e însă tocmii precisă. Fiindcă prin național d-l N. Crainic înțelege categoria politică. Numai astfel putem concepe cum spiritualitatea a fost pusă în serviciul „cauzei naționale” înainte de războiu, pe când astăzi prin schimbarea stării de fapt raportul este altul. De altfel nu e vorba — cum socotește d-l N. Crainic — de o demnitate a spiritualului asupra naționalului ci de o identificare a celor două neșium. Fiindcă astăzi național înseamnă cultural, adică spiritual în genere având ca notă — forțe — și religiozitatea, pe când înainte naționalul se echivala cu politicul.

Dar, indefinitiv, aci e numai o discuție de logică și termeni cari nu atacă fondul problemei.

Spiritualizarea în formă ortodoxă a culturii noastre actuale rămâne o idee pentru care a plătit cu deosebit prestigiu și minunat succes grupul „Gândirii” animat de

credință impresionant de consecventă a d-lui N. Crainic, care și-a legat — în felul acesta — numele de un capitol important al culturii românești contemporane.

Și d-l N. Crainic are bucuria să vadă că semințele au dat rod însușit înche-gând o întreagă mișcare religioasă, ortodoxă necunoscută înainte de războiu. „*Manifestul Crinului Alb*” e mărturia de credință: a unor fineri pătrunși de adevărurile pen-tru cari au luptat, mai ales, cei din gruparea „Gândirii”.

Subscriem, fără rezerve, ideea proaspătă și vie pe care se construiește „manifestul”: punerea la efectivă contribuție a tuturor forțelor ce zac latente în sufletul uman pentru realizarea simplă și superbă a omului întreg, prețuire dreaptă atât a factorilor raționali cât și a celor iraționali, valorificare la olaltă a inimii și creierului uman. E fără îndoială, un adevăr, pe care generația anterioară nu l-a priceput îndecajuns, artificiali-zând astfel sufletul și creațiile lui prin eliminarea „inimii”, a sentimentului prevestitor de adevăr, a intenției ce anticipează rezultatele găsite pe cale rațională.

Dacă toate aceste idei ne sunt cu deosebire simpatice, apoi executarea violentă și fără drept de apel a „bătrânilor” ni se pare prea crudă și oarecum în contradicție cu felul în care vor să gândească tovarășii mei întru generație. Că „bătrânii” au fost unilaterali, pozitivisti superficiali, neînțelegători ai tainelor ce ne înfioară existența, e foarte adevărat. Faptul e însă perfect explicabil istoricește. „Bătrânii” s’au format doar în atmosfera ideologiei raționaliste și pozitiviste a veacului trecut, apusean. Și să se mai observe că vânturile creației originale nu băteau cu aceeași fărîie atunci ca acum. Așa că „finerii” ar trebui să fie ceva mai indulgenți adică mai înțelegători cu stările de fapt cari nu pot să fie decât cum sunt. Și apoi nu vi se pare că o sumă din numele ce activează în publicistica noastră de azi și cari nu sunt tocmai bătrâni se conduc încă de stcaua pozitivismului?

Ce spunem de d-l Paul Zărifopol, D. I. Suchianu, M. D. Ralea a cărei poziție strict pozitivistă mergea până la neglijarea tradiției noastre culturale pe motivul că ele-mentele ei n’au fost încă cercetate „științific”, lucru arătat într’un articol al nostru „*Specific național și tradiție*” (Datina, No. 5—6, 1927) la care d-l Nichifor Crainic a răspuns în *Gândirea* (No. 7—8, 1927) încercând totuș să arate identitatea tezei d-sale cu cea a d-lui M. Ralea?

Pozitivul extremist reprezintă încă un pericol viu pentru o cultură tânără ca a noastră, căreia îi trebuie o fundamentare în spiritualitatea noastră ortodoxă.

Seduccionea raționalismului, materialismului și scepticismului e însă atât de puternică încât ne îndoim ca generația noastră, a celor ce n’au implinit încă treizeci de ani — să se poată adapta rapid nouilor cerințe de spiritualitate. E probabil ca „generația tânără” să rămână, și în această privință, ca o deschizătoare de drumuri, o creatoare de atmosferă spirituală care va da aer și lumină florilor ce abia acum încep să crească.

Dar faptele istorice rād adesea de anticipările minții umane.

Al. Dima.

La centenarul lui Tolstol.

O sută de ani dela nașterea autorului „*Anei Karenina*” și al „*Războiului și pă-cii*”. Prilej de asiduă cercetare a fermidabilei sale opere ideologice și literare. Și mai ales de găsiere de corespondențe între gândurile lui și cele ale contemporanilor noștri. Căci activitatea lui Tolstol e un mare rezervor de idei vii. Rusia sovietică s’a și grā-bit să dedice o întreagă săptămână revoluționarului Tolstol și să-i înalțe câteva statui la Moscova și aiurea. Căci romancierul a fost un ideolog reformator social, agrar și mai ales moral și religios. Și pe republica sovietelor doar latura aceasta e încăntă mai

DANINA

mult. A găsi printre precursorii revoluției o personalitate de dimensiunile tolstoiene înseamnă a descoperi încă o justificare a actualului regim rusesc.

Dar lumea culturală sărbătorește pe un alt Tolstoi, pe om și pe creator. In primul recunoaște pe una din cele mai caracteristice conștiințe moderne. In al doilea pe un strălucit făurar al unei noi lumi.

Tolstoi-omul a cunoscut agitația unei permanente crize sufletești. A căutat mereu un sens vieții și mai ales o armonie între gândurile și fapta sa. Aspirația accasta către o unitate masivă a personalității sale se contrazice însă, oare cum, cu sălbaticia minunată a sufletului rusesc ce se lăsa greu cuprins într'o albie bine limitată. Cunoșcând gândirea apuseană, Tolstoi a fost și el nevoit să actualizeze în lăuntru-i sufletelesc conflictul tragic ce sfâșie unitatea culturii rusești între Europa și Asia. Criza personală a romancierului a fost dar agravată prin participarea sa la destinele neamului. Tolstoi reprezintă în felul acesta cum am spus — una din cele mai caracteristice conștiințe moderne în căutarea zadarnică a unui liman și lumini conducătoare într'o viață ironic brăzdată de direcții contradicții.

Dar mai presus de orice, prețuia în Tolstoi pe un nou demiurg pe unul care a știut să sfărâme lumea pentru a o înălța iarăși după voia lui divină. Căci în „Ana Karenina” și în „Războiu și pace” a suflat viață pe chipurile de lut ce-i stau adormite în adâncuri sufletești. Și a făcut să trăiască viu și firească o nouă serie de oameni superiori semenilor din viață prin eternitatea ce le-a dăruit-o Tolstoi, și pe care Dumnezeu a răpit-o ființelor sale. Dar ceea ce însemnează mai ales la acest creator de suferințe de viață este arta cu care știe să le conducă, să le domine, să le pună în conflict pozitiv, să le impace și să ni le arate așa cum trebuie să fie în realitate cu consecvențe și contradicții inevitabile. Ca formulă artistică, Tolstoi a împărțit realismul în calitățile sale pozitive de observație justă și obiectivitate maximă, ocolind astfel tendința naturalistă de animalizare a vieții umane sau pe cea de geometrizare a psihologiei, prin reducerea complexității personalității la „caractere” sau „qualité maitresse” după obiceiul unui anumit fel de realism clasicist de maniera lui Paul Bourget. Acestei atitudini i se datorește — fără îndoială — marele său succes ca romancier ca și unui stil exemplu de sobrietate, notație strict necesară, cu o economie aproape de stenograf.

În fața artei lui, ai sentimentul că privești o anume creație naturală; un munte, un râu sau un copac. Atât de firească e unitatea cuvântului cu ceea ce a gândului.

Dim. Sandu.

L'Europa orientale

(maggio—giugno 1923, No. 5-6)

Revista italiană a lui *Instituto per l'Europa orientale* devine cu fiecare număr tot mai interesantă ocupându-se cu mare seriozitate de nesfârșitele probleme oferite de războiul european. De data aceasta unul dintre directori — *Ettore Lo Gatto* — publică un studiu cu solidă documentare și cu largi vederi sintetice asupra merului actuali probleme a raportului dintre Rusia și Europa, „aceste două entități, geografice, istorice, culturale, spirituale cari s'au ciocnit sau au încercat să se concilieze”. *Lo Gatto* se ocupă de problema din punct de vedere istoric observând cu justiciă că de fapt lupta între cele două concepte e ilustrată de întreaga istorie a Rușilor.

Ca o completare și îmbogățire a punctelor de vedere ale problemei, *Lorenzo Ratto* scrie un studiu asupra celor două tendințe actuale ale lui *homo europaeus* către Asia și America. (Eurasia și Euramerica).

În sfârșit, *Lilio Cialdea* publică o recenzie dezvoltată a ultimei cărți italienești a d-lui Iorga: „*Storia dei Rumeni e della loro civiltà*“ (Milano, Hoepli, 1928) în care pe lângă elogiul istoricului, aduce laude iubitorului de patrie.

În legătură cu activitatea acestei reviste, remarcăm existența în Torino a unei societăți editoare de autori străini mai ales slavi: *Slavia*, care publică din 1926: *Il genio russo* colecțiune de opere complete în versiuni integrale ale celor cinci mari scriitori ruși: Dostoievski, Tolstoi, Turgheniev, Gogol, Cechov. Cititorii români cunoscători de limbă italiană vor preferi desigur aceste ediții, traducerilor mutilate în românește,

D. Gerariu,

BCU Cluj / Central Library Cluj

Primate la redacție:

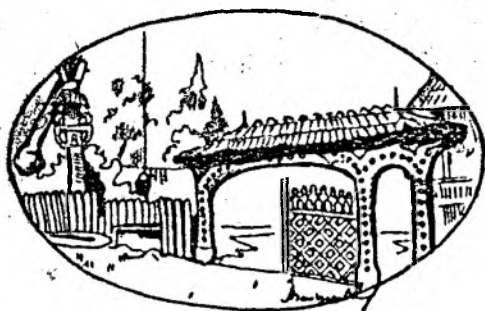
CĂRȚI

G. G. Antonescu	Educație și cultură	„Cult. Rom.”—București
Ion Clopoșel	Sociografie Românească	„Soc. de mâine” Cluj
I. D. Protopopescu	Mai multă logică în viață	București 1928
Sabin Evușian	Profesr Petru Pipoș	„Diecezana” Arad
Olimpiu Constantinescu	Sentimentul religios în lit.-pop.	Chișinău
A. Cotruș	Măine, Versuri	Craiova 1928
—	Buletin Comis. Istorice, Vol. III.	București
T. Păunescu-Ulmu	Viața tragică și rom. a lui Eminescu	Craiova 1928
Virgil Teampeanu	Sugestia și aplic. ei educative	Fălticeni 1928
Ion Doncrozzi	Pacostea, Povestiri	Bibl. Dimineața
Iosif Gabrea	Naționalismul Creator	Casa Școalelor—București

REVISTE, ZIARE

<i>Transilvania</i> : Sibiu.	<i>Glasul Ardealului</i> : Cluj
<i>Arhivele Olteniei</i> : Craiova.	<i>Duminea Poporului</i> : București
<i>Societatea de mâine</i> : Cluj.	<i>Flamura</i> : Craiova.
<i>Grafiică Română</i> : Craiova.	<i>Gândirea</i> : București.
<i>Revista gen. a învățământ.</i> : București	<i>Natura</i> : București.
<i>L'Europa orientală</i> : Roma-Italia	<i>Ramuri</i> : Craiova.
<i>Libertatea</i> : Orăștie.	<i>Cultura poporului</i> : București.
<i>Viața literară</i> : București.	<i>Căminul</i> : Focșani.
<i>Gândul nostru</i> : Iași.	<i>Foaia Diecezană</i> : Caransebeș.
<i>Orpheus</i> : București.	<i>Renașterea</i> : Cluj.
<i>Clipa</i> : București.	<i>Școala Bănățeană</i> : Caransebeș.
<i>Convorbiri literare</i> : București.	<i>Propilee literare</i> : București.
<i>Făt frumos</i> : Suceava.	<i>Sinleza</i> : București.
<i>Constanțana</i> : Cluj.	<i>Mărgăritare Basarabene</i> : Chișinău.
<i>Banalul</i> : Timișoara.	<i>Țara Neastră</i> —Cluj.
<i>Graful Românesc</i> : București.	<i>Familia</i> : Oradea Mare
<i>Răsăritul</i> : București.	<i>Adevărul literar</i> : București.
<i>Flora Soarelui</i> : București.	<i>Revista de filosofie</i> : București.
<i>Viața Medicală</i> : Timișoara.	<i>România Aeriană</i> : București.

Redacția și Administrația: Turnu-Severin
Strada Decebal

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**„Ești Datină, stăpâna noastră bună,
Ne logodești cu brazda de pământ.
Ne înfrățești cu gloria străbună
Ne ești, iubito, leagăn și mormânt.”**

O. V.

TURNU-SEVERIN